

Студент 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано грошово-кредитну систему України. Розглянуто сучасні тенденції, шляхи забезпечення грошово-кредитної політики і функції Національного банку України, проблеми регулювання грошово-кредитної політики, які потребують детального аналізу.

Аннотация. Проанализирована денежно-кредитная система Украины. Рассмотрены современные тенденции, пути обеспечения денежно-кредитной политики и функции Национального банка Украины, проблемы регулирования денежно-кредитной политики, которые требуют детального анализа.

Annotation. The monetary system of Ukraine has been analysed. The modern trends and ways of ensuring monetary policy and functions of the National Bank of Ukraine, the problems of monetary policy management, requiring detailed analysis have been considered.

Ключові слова: грошово-кредитна система України, грошово-кредитна політика України.

Обрана тема є актуальною, оскільки сучасний стан економіки України характеризується зниженням обсягів виробництва, що призвело до зміни структури підприємництва. Найбільше цих змін зазнали маркетингова і виробнича структури. Для розвитку і стабілізації грошово-кредитної системи України необхідні виважені дії керівництва країни. Адже на грошово-кредитній системі тримається економіка в цілому, тому необхідно шукати нові шляхи стабілізації та розвитку такої важливої системи в країні.

Проблематикою, пов'язаною з кредитно-грошовою системою держави, займалися такі зарубіжні вчені, як: М. Вудфорд і В. Курдіа. У їх роботі "Традиційна і нетрадиційна монетарна політика" розглянуто взаємозв'язок монетарної політики з зовнішніми і внутрішніми факторами впливу на неї, зв'язок грошово-кредитної системи країни з її макроекономічною стабільністю. Фундаментальними дослідженнями у сфері режимів монетарної політики і їх взаємозв'язком з інфляційним таргетуванням проводили М. Фішер і Двайер Дж. П., результати яких були опубліковані в роботі "Інфляція і монетарні режими". Взаємозв'язок стійкості поточного рахунку розвинених країн з монетарною та фіскальною політикою досліджували Ф. Дюльгер і Оздемір З. А., результати яких знайшли своє відображення у статті "Стійкість поточних рахунків у країнах "Великої сімки". Серед українських вчених, які займалися цією проблематикою, можна зазначити Перепьолкіну Є. А. і її роботу "Монетарна політика в системі факторів економічного зростання у Україні", Кравченко Л. А. з роботою "Роль фіскальної і монетарної політики в стабілізації економіки України", Гончарук А. Г. та Тапор А. П. з публікацією "Монетарна політика і платіжна криза в Україні". Також проблематикою грошово-кредитної політики та її зв'язку із зовнішньоекономічною рівновагою займався Шевчук В. О., а свої дослідження він виклав у підручнику "Міжнародна економіка: Теорія і практика" [1].

Грошово-кредитна система України – важлива сфера національної економіки, де в останні роки відбуваються радикальні зміни. Докорінно змінюється кредитна система, запроваджуються нові форми кредитування і розрахунків, іншими стають взаємовідносини між банками і їх клієнтами, складаються нові пропорції між фінансами і кредитом. На фоні активного розвитку товарних і фінансових ринків роль грошей різко зростає. Основним джерелом задоволення великого попиту на грошові ресурси є кредит, адже навіть за найвищого рівня самофінансування економічним суб'єктам господарювання не вистачає власних коштів на здійснення інвестицій і поточної основної діяльності. Потреба в кредитних ресурсах стає особливо відчутною у зв'язку з глибоким технічним переозброєнням економіки, що вимагає основних інвестицій, а це, у свою чергу, викликає необхідність детального вивчення кредитних відносин. Грошова система формується історично, є елементом господарського механізму і регулюється законодавчими актами держави. Рух грошей у процесі розширеного суспільного відтворення утворює грошовий обіг, який безпосередньо включає рух грошей на стадіях розподілу, обміну та опосередковано обслуговує процес виробництва і споживання, а отже, впливає на всі стадії суспільного відтворення. За характером руху грошових коштів обіг грошей поділяється на фінанси, кредит та грошовий обіг. Грошову систему утворюють форми організації грошового обігу. Ці форми визначає держава. Зокрема, держава визначає грошову одиницю, масштаб цін, види грошових знаків в обігу та порядок їх емісії, характер забезпечення грошей, форми безготівкового платіжного обігу. В Україні ці функції виконує Національний банк. НБУ має державну монополію на емісію грошей, здійснює управління грошовим обігом, регулює економічні процеси через механізми цього обігу. Згідно з чинним законодавством, НБУ підзвітний лише Верховній Раді. Незалежність Національного банку від уряду є необхідною передумовою проведення ним такої політики, що забезпечує стійкість національної валюти, її купівельну спроможність. Гроші надходять в обіг через механізм банківського кредитування суб'єктів господарської діяльності. Обслуговуючи різноманітні акти купівлі-продажу товарів та інші платежі, гроші переходять від одного економічного суб'єкта до іншого, постійно віддаляючись від того місця, де вони увійшли до сфери обігу.

Дані, які наведені далі, взято з офіційного сайту Національного банку України.

Сьогодні дослідження грошово-кредитної політики Національного банку України набуває дуже важливого значення, оскільки від цього залежить подальший розвиток нашої економіки в цілому. У 2011 році грошово-кредитна політика проводилася відповідно до пріоритетів діяльності, визначених законодавством. Зокрема, її проведення спрямовувалося на досягнення та підтримку цінової стабільності, сприяння підтриманню стабільності банківської системи та дотримання стійких темпів економічного зростання. У 2011 році умови для реалізації грошово-кредитної політики були нестабільними. На початку 2011 року в результаті відповідної кон'юнктури на світових фінансових і товарних ринках підвищилася пропозиція іноземної валюти і Національний банк України (далі – Національний банк) мав змогу поповнювати міжнародні резерви та вживати заходів щодо лібералізації валютного ринку. Починаючи з другого півріччя, зростання зовнішньоекономічних ризиків негативно відобразалося на очікуваннях економічних суб'єктів і зумовило підвищений попит на іноземну валюту та коливання депозитної активності вкладників банків. Ураховуючи це, Національний банк у цей час проводив жорстку грошово-кредитну політику, що дало змогу зберегти стабільність грошової одиниці України та підтримати процеси економічного розвитку. Приріст індексу споживчих цін за 2011 рік становив 4,6 %, що є найнижчим показником за останні дев'ять років. Більш низький показник інфляції порівняно з прогнозованим урядом на 2011 рік (8,9 %) забезпечив збереження вартості заощаджень населення та позитивно вплинуло на динаміку реального ефективного обмінного курсу і створив підґрунтя для подальших сприятливих зрушень у макроекономічній сфері та на фінансовому ринку. Розвитку позитивних тенденцій у реальному секторі економіки та на грошово-кредитному ринку сприяло збереження прогнозованої ситуації на валютному ринку. У 2011 році обмінний курс гривні щодо долара США на міжбанківському валютному ринку знизився на 0,84 % – до 8,0284 грн/дол. США. Динаміка грошової пропозиції була адекватною макроекономічній ситуації. Зростання грошової маси за 2011 рік становило 14,7 % і відбувалося на фоні помірного підвищення пропозиції базових грошей з боку Національного банку – монетарна база зросла на 6,3 %. Водночас проведення жорсткої грошово-кредитної політики за рахунок збереження вартості гривні та покращення очікувань сприяло збільшенню обсягу банківських депозитів, загальний обсяг яких протягом 2011 року підвищився на 18,2 %. Акумуляція банками коштів вкладників дала змогу активізувати процеси кредитування реального сектору економіки. Загальний обсяг кредитів протягом 2011 року збільшився на 9,6 % порівняно зі зростанням на 0,9 % у 2010 році. Покращення очікувань та нарощування банками ресурсів для кредитування економіки України позитивно відобразалося на її розвитку. За 2011 рік індекс промислової продукції підвищився на 7,3 %, обсяг сільськогосподарського виробництва – на 17,5 %. Відбулося покращення прибутковості підприємств – їх фінансовий результат за січень – листопад 2011 року збільшився порівняно з відповідним періодом 2010 року у 2,2 раза [2, с. 3].

Забезпечення Національним банком помірно жорсткого характеру політики через стабілізацію ринкових очікувань та посилення довіри до гривні сприяло:

перелому інфляційних тенденцій – уже починаючи з березня темпи інфляції щомісяця знижувались, а високі показники інфляції в річному вимірі були наслідком статистичних ефектів бази порівняння, оскільки у квітні – червні 2010 року фіксувалася дефляція;

сталому зростанню депозитної бази банків, загальний обсяг яких протягом першого півріччя 2011 року збільшився на 11,5 %;

зниженню рівня доларизації депозитів – до 41,46 % станом на 01.07.2011 р. порівняно з 42,03 % станом на початок 2011 року;

зниженню відсоткових ставок за операціями банків, зокрема середньозважена відсоткова ставка за кредитами в національній валюті зменшилася з 15,0 % у грудні 2010 року до 14,0 % у червні 2011 року.

У другому півріччі 2011 року умови функціонування економіки суттєво погіршилися. Насамперед це було пов'язано з проявами рецесії в масштабах світової економіки, що мало наслідком падіння попиту на продукцію українського експорту, а також загостренням боргової кризи у країнах Європи та США, що ускладнило доступ українських позичальників до світових ринків капіталу [2, с. 8].

Грошово-кредитна політика НБУ має бути гнучкою. Вона повинна постійно змінюватися залежно від умов економічного циклу та ринкової кон'юнктури, рестрикції та експансії грошової емісії. Реалізація грошово-кредитної політики повинна ґрунтуватися на використанні та модернізації її діючих принципів і механізмів, спрямованих на підтримку стабільності внутрішніх цін, динаміки реального ефективного курсу гривні та темпів зростання пропозиції грошей в економіці в межах, що забезпечуватимуть виконання основної мети. Для досягнення зазначеного Національний банк здійснює регулювання грошово-кредитної сфери через валютний, кредитний та фондовий ринки із застосуванням відповідно до ситуації всіх наявних монетарних механізмів та інструментів [3, ст. 519].

З урахуванням характеру впливу на грошово-кредитний ринок вирізняють дві групи інструментів: адміністративного впливу та економічного впливу. Інструменти першої групи мають форму директив, лімітів, нормативів, що виходять з центрального банку і спрямовані на обмеження свободи діяльності суб'єктів грошово-кредитного ринку і, в першу чергу, банків. До класичних інструментів економічного впливу центрального банку на грошово-кредитний ринок відносять політику обов'язкових резервних вимог, політику рефінансування, політику відкритого ринку. Важливим

інструментом регулювання стану валютного сегменту грошового ринку залишається реальний ефективний обмінний курс гривні. Для ефективного застосування даного інструменту необхідно приділяти значну увагу збільшенню золотовалютних резервів, що підвищило б забезпеченість національної грошової одиниці та довіру до дій Національного банку України.

Головною метою грошово-кредитної політики у 2012 році та середньостроковій перспективі залишатиметься забезпечення стабільності грошової одиниці України. Виконуючи свою основну функцію, Національний банк України виходитиме з пріоритетності підтримки цінової стабільності в державі. У міру наданих законодавством повноважень, Національний банк також сприятиме подальшому забезпеченню стабільності банківської системи та дотриманню стійких темпів економічного зростання. У процесі грошово-кредитного регулювання вагомою залишатиметься роль кількісних показників грошової пропозиції як проміжних орієнтирів грошово-кредитної політики. Виважене регулювання обсягу монетарної бази даватиме змогу Національному банку вчасно реагувати на монетарні ризики для стабільності національної грошової одиниці.

Грошово-кредитна система України не бездоганна і має свої недоліки, але на основі поданого матеріалу можна зробити висновок, що керівництво країни намагається змінити ситуацію і підняти рівень розвитку даної системи. Ефективність грошово-кредитної політики можна забезпечити шляхами, серед яких вчені пропонують такі:

перегляд та внесення змін до певних нормативно-правових актів, забезпечення зростання ВВП, зменшення інфляційних очікувань та підтримку інфляції на оптимальному рівні, рефінансування тих банків, які займаються кредитуванням інноваційних проектів. Ефективна грошово-кредитна політика здатна забезпечити економічну безпеку держави, що є особливо важливим в умовах процесів глобалізації економіки.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Шевчук В. О. Міжнародна економіка [Електронний ресурс] / В. О. Шевчук. – Режим доступу : <http://dspace.uabs.edu.ua/>. 2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bank.gov.ua/>. 3. Экономическая теория (политэкономия) : учебник / под ред. В. И. Видяпина, Г. П. Журавлевой. – М. : ИНФРА-М, 2011. – 640 с. 4. Мищенко С. В. Современные проблемы теории денег и денежного обращения : монография / С. В. Мищенко. – К. : Центр научных исследований Национального банка Украины, Университет банковского дела НБУ, 2011. – 230 с. 5. Слюсарчук Я. Д. Грошова система – основа стабілізації економіки України / Я. Д. Слюсарчук // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2001. – № 3(13).